

- 10–11 чер. 2021. Львів : Львівський науковий форум, 2021. С. 19–20. URL: <http://lviv-forum.inf.ua/save/2021/10-11.06.2021/202.pdf> (дата звернення: 20.03.2024).
2. Кравченко Н. В., Остертаг А. І. Використання методу фасилітації при вивченні природничих дисциплін. Науковий простір: актуальні питання, досягнення та інновації: матеріали III Міжнародної наукової конференції, 13 трав. 2022 р. Хмельницький, 2022. С. 413–416. URL: <https://archive.mcmd.org.ua/index.php/conference/proceeding/article/download/1010> (дата звернення: 21.03.2024).
3. Топол В. Що таке фасилітація і як вона може допомогти вчителю в класі. Нова українська школа. URL: [https://nus.org.ua/shho-take-fasylyitatsiya-i-yak-mozhe-dopomogty-vchytelyu -v-klasi/](https://nus.org.ua/shho-take-fasylyitatsiya-i-yak-mozhe-dopomogty-vchytelyu-v-klasi/) (дата звернення: 21.03.2024).
4. Rogers C. R. The Interpersonal Relationship in the Facilitation of Learning. In Humanizing Education. Ed. T. Leeper. National Education Association, Association for Supervision and Curriculum Development. Boston : Houghton Mifflin, 1967. 118 p.
5. Rogers C. R. Freedom to learn for the 80's. Columbus – Toronto – London – Sydney : Ch. E. Merrill Publ. Company, A Bell & Howell Company, 1983. 312 p.

УДК 371

**САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЯК
КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧОЇ ГАЛУЗІ**

¹Степанюк А. В., ²Дубиняк Н. В.

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

E-mail: ¹alstep@tntpu.edu.ua; ²I_dubyniak@ukr.net

Як свідчить практика, особливості сучасної освіти зумовлені, насамперед, зміною концептуальних підходів до формування її змісту на рівнях нормотворчої сфери

Історія науки та методика навчання природничих дисциплін

відображувальної діяльності (загальнотеоретичного уявлення, навчального предмета, навчального матеріалу). Перехід із суб'єкт-суб'єктної (учень/студент – вчитель/викладач) на полісуб'єктну (здобувач освіти – вчитель/викладач – комп'ютер) освітню парадигму та переорієнтація функції учня/студента із отримувача знань на здобувача знань значно вплинули на формування змісту освіти і на рівні педагогічної діяльності. Зокрема, це стосується самостійної роботи здобувачів освіти, її питомої ваги в освіті.

Педагогічно доцільно організована самостійна робота спонукає здобувачів освіти отримувати навчальну інформацію з різноманітних джерел (від підручника – до Internet-джерел), формує в них навички самостійного планування й організації власної траєкторії освітнього процесу. Відповідно змінюється соціальна роль майбутнього вчителя, сучасні структурно-рольові позиції педагога в освітньому процесі (модератора, фасилітатора, ментора, тьютора, коуча). Все це створює позитивні умови для переходу до неперервної освіти (самоосвіти), дає змогу максимально використати сильні особистісні якості завдяки самостійному вибору часу і способів роботи, джерел інформації тощо. Тому заклади освіти активно переходять від передачі інформації до керівництва навчально-пізнавальною діяльністю, формування у здобувачів навичок самостійної творчої роботи.

Широка інтерпретація поняття «самостійна робота» включає сукупність усієї самостійної діяльності студента в аудиторії та поза її межами, в контакті з педагогом або без нього. У структурі навчального навантаження студента самостійна робота розглядається як один із основних компонентів навчальної діяльності і займає значну частину його навчального навантаження. Так, на першому (бакалаврському) рівні освіти вищої освіти співвідношення аудиторних занять до самостійної роботи складає 50:50, а на другому рівня – 30:70 на користь самостійної роботи. При цьому, кількість самостійної роботи здобувачів освіти на аудиторному занятті нормативно на окреслена.

Проведений аналіз літературних джерел [1-5] засвідчив, що самостійна робота – це складне педагогічне явище, особлива форма навчальної діяльності, спрямована на формування

Історія науки та методика навчання природничих дисциплін

самостійності здобувачів освіти, нормативно визначених компетентностей (знань, умінь, навичок, комунікації, відповідальності). Вона здійснюється за умови запровадження відповідної системи організації усіх видів навчальних занять.

Вивчення сучасної практики організації самостійної роботи здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПП Середня освіта (Природничі науки) шляхом проведеного анкетування (26 респондентів) дозволило зробити висновок, що самостійна робота здобувача є основним засобом засвоєння навчального матеріалу у вільний від навчальних занять час і включає: опрацювання навчального матеріалу, підготовку до лекцій та інших видів навчальних занять, виконання індивідуальних завдань, підготовку кваліфікаційної роботи, науково-дослідну роботу тощо. Розвиток комп'ютерних технологій дав змогу урізноманітнити методи самостійної роботи, запровадити індивідуальну траєкторію навчання.

Реалізація на освітній програмі принципу «первинності освітнього продукту», який передбачає, що створений студентами особистісний зміст освіти випереджає вивчення освітніх стандартів і загальнонавчаних досягнень, надає самостійній роботі здобувачів освіти особистісну значимість, конкретизує особистісну орієнтацію і природодоцільність навчання, пріоритет внутрішнього розвитку студента перед засвоєнням заданого ззовні. Студент, якому надана можливість розкрити свої потенціальні можливості, оволодіває технологією творчої діяльності, створює освітній продукт - іноді більш оригінальний, ніж загальнонавчане рішення цього питання. Традиційна діяльність із «вивчення знань» замінюється діяльністю зі «здобування знань».

Одним із найбільш популярних засобів представлення самостійного освітнього продукту здобувачів освіти є розробка мультимедійних презентацій та проведення на їх основі міні лекцій, порівняння презентацій, виконаних різними здобувачами освіти. 24 респонденти (92,3%) схвалюють підготовку есе з рефлексією власної діяльності, ставлень, емоцій, компетентностей, а також своїх колег та викладачів. При цьому, здобувачі освіти із задоволенням наводять власну аргументацію під час постановки, мети й завдань, відбору методів і засобів,

Історія науки та методика навчання природничих дисциплін

організації, здійснення оцінки контролю та корекції навчальної діяльності.

Таким чином, сучасна вища освіта вимагає інноваційних підходів до організації самостійної роботи здобувачів освіти. Інформатизація суспільства, вимоги до освітнього процесу у вищій школі, які пов'язані з інтеграцією України до європейського освітнього простору, вимагають інноваційних підходів до організації самостійної роботи здобувачів освіти. Апробація окремих з них здійснюється в даний час на хіміко-біологічному факультеті Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Уже є перші позитивні результати.

Список літератури

1. Кульга Н. К. Використання інноваційних технологій навчання – запорука успіху якісної підготовки фахівців. Проблеми освіти. 2000. Вип. 22. С. 75-84.
2. Літвінчук С. Б. Сучасні підходи до організації самостійної роботи студентів у вищій школі. Наукові праці. 2012. Вип. 146, т. 158. С. 65-69.
3. Малихін О.В. Організація самостійної навчальної діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів: теоретико-методологічний аспект : монографія. Кривий Ріг : Видавничий дім, 2009. 307 с.
4. Степанюк А. В., Розводовська Л. В. Формування у школярів Soft skills у процесі вивчення предметів природничої освітньої галузі // Тернопільські біологічні читання – Ternopil Bioscience – 2023 : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції присвяченої 100-річчю від дня народження відомої вченої-ботаніка, систематика і флориста, кандидата біологічних наук, доцента, завідувача кафедри ботаніки Шиманської Валентини Омелянівни (11–13 травня 2023 р.). Тернопіль : Вектор, 2023. С. 322-325.
5. Цись О.О. Організація самостійної навчальної діяльності студентів технолого-педагогічних спеціальностей засобами ІКТ : навчально-методичний посібник. Кривий Ріг : Видавничий дім, 2017. 150 с.